

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ
СУД У БЕОГРАДУ
Гж 2605/22
23.4.2024. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

АПЕЛАЦИОНИ СУД У БЕОГРАДУ, у већу састављеном од судија Ивана Негића, председника већа, Олге Арсовић и Весне Филиповић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник адвокат Милош Антић из Београда, Рада Кончара 33а, против тужених ББ из ... и ВВ, ..., чији је заједнички пуномоћник адвокат Гордана Нешић Њетковић из Београда, Браће Јерковић 123, ради утврђења ништавости уговора о доживотном издржавању, одлучујући о жалби тужених изјављеној против пресуде Вишег суда у Београду П 3937/18 од 24.2.2022. године, након одржане главне расправе пред другостепеним судом дана 23.4.2024. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПРЕИНАЧУЈЕ СЕ пресуда Вишег суда у Београду П 3937/18 од 24.02.2022. године, па се **ОДБИЈА** као неоснован тужбени захтев којим је тужилац АА тражио да се утврди да је без правног дејства Уговор о доживотном издржавању закључен између ГГ, као примаоца издржавања и тужене ВВ, као даваоца издржавања, који је оверен пред Трећим општинским судом у Београду под бројем Р 165/89 дана 21.12.1989. године, као и да је без дејства Анекс уговора о доживотном издржавању закључен између ГГ, као примаоца издржавања и тужене ВВ, као даваоца издржавања, оверен пред Трећим општинским судом у Београду под бројем Р 846/92 дана 28.9.1992. године, које је у име тужене ВВ закључила тужена ББ, као њен законски заступник.

ПРЕИНАЧУЈЕ СЕ решење о трошковима садржано у другом ставу изреке пресуде Вишег суда у Београду П 3937/18 од 24.02.2022. године, па се **ОБАВЕЗУЈЕ** тужилац да туженима на име трошкова поступка солидарно плати износ од 745.125,00 динара, у року од 15 дана од дана пријема преписа пресуде.

Образложење

Ожалбеном пресудом, првим ставом изреке, утврђено да је без правног дејства Уговор о доживотном издржавању закључен између ГГ као примаоца издржавања и тужене ВВ, као даваоца издржавања, који је оверен пред Трећим општинским судом у Београду под бројем Р 165/89 дана 21.12.1989. године, као и да је без дејства Анекс уговора о доживотном издржавању закључен између ГГ, као примаоца издржавања и тужене ВВ, као даваоца издржавања, оверен пред Трећим општинским судом у

Београду под бројем Р 846/92 дана 28.9.1992. године, које је у име тужене ВВ закључила тужена ББ, као њен законски заступник. Другим ставом изреке, обавезане су тужене да тужиоцу солидарно накнаде трошкове парничног поступка у износу од 291.000,00 динара, у року од 15 дана од дана пријема преписа пресуде.

Против ове пресуде, тужене су изјавиле благовремено жалбу побијајући исту у целисти из свих законских разлога. Тражиле су одређене трошкове другостепеног поступка.

Испитујући побијану пресуду у складу са одредбом члана 386 Закона о парничном поступку-ЗПП ("Службени гласник РС" број 72/2011, 49/2013- одлука Уставног суда, 74/2013-одлука Уставног суда, 55/2014, 87/2018, 18/2020 и 10/2023- др.закон), Апелациони суд у Београду је оценио да се жалбом тужених основано указује на недостатке побијане пресуде јер је иста заснована на погрешно и непотпуно утврђеном чињеничном стању, због чега је и материјално право погрешно примењено, па је након одржане главне расправе преиначио првостепену пресуду одлучујући о захтевима странака сходно чл. 387 став 1 тачка 5 ЗПП.

У првостепеном поступку нису учињене битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374 став 2 тачка 1, 2, 3, 5, 7 и 9 ЗПП, на које овај суд као другостепени пази по службеној дужности.

Предмет тужбеног захтева у овој парници је утврђење ништавости уговора о доживотном издржавању због недопуштене побуде. Уговор о доживотном издржавању, регулисан чл. 117 Закона о наслеђивању - ЗОН (Службени гласник СРС бр. 52/74, 1/80 и 25/82), који се примењује на основу чл. 237 став 2 важећег Закона о наслеђивању, јесте уговор којим се један уговорник обавезује да издржава доживотно другог уговорника, или неко треће лице, а у коме други уговорник изјављује да му оставља сву своју имовину или један њен део у наслеђе, чија је предаја даваоцу издржавања одложена до смрти примаоца издржавања. Основ овог уговора је остваривање саме сврхе уговора у виду старања и бриге о примаоцу издржавања, па да би уговор производио правно дејство мора бити закључен и испуњаван у свом законском и допуштеном циљу, а то је обезбеђење потреба примаоца издржавања што је видљиво кроз извршавање уговорних обавеза. Допуштена побуда уговора о доживотном издржавању је закључење уговора ради остварења наведене сврхе уговора, а ако таква сврха не постоји, онда се изигравају наследна права осталих наследника, и тада је таква побуда у супротности са намером законодавца из наведене одредбе Закона о наслеђивању, којим је установљена обавеза даваоца издржавања да примаоцу пружи издржавање, јер је у питању теретни уговор. Недопуштена побуда, сходно чл. 53 став 2 Закона о облигационим односима, уколико је битно утицала на одлуку једног уговарача да закључи уговор и ако је то други уговарач знао или морао знати, има за последицу ништавост уговора. Постојање недопуштене побуде је дужан да докаже онај ко тврди да је уговор без дејства, кроз доказивање да није било потребе за издржавањем или да издржавања није ни било током трајања уговора.

Полазећи од наведеног оквира материјалног права, поновним извођењем већ изведених доказа у првостепеном поступку, сходно чл. 383 став 4 ЗПП, те оценом изведених доказа у смислу члана 7, 8 и 229 - 231 ЗПП, другостепени суд је утврдио следеће чињенично стање:

Тужилац АА је син из првог брака ДД а тужена ВВ је из другог брака ДД, са туженом ББ. Након развода, АА је са мајком отишао у Хрватску. Тужена ВВ је од рођења живела у заједничком домаћинству са баком по оцу, ГГ, која је такву жељу изразила када се она родила и због чега су они заменили стан у ... улици на ком је носилац станарског права била мајка тужене ББ и стан у ... на ком је носилац станарског права била ГГ, за велики четворособан стан и то предметни стан на коме је као носилац станарског права уписана ГГ. У том стану су сви срећно живели у заједници до 1989. године када је ДД напрасно преминуо, што је ГГ веома тешко прихватила пошто је претходно изгубила и старијег сина у саобраћајној незгоди, па је, не желећи да остане на терету снаји и унуци ВВ, која је тада имала 9 година, дошла на мисао да изврши самоубиство. Тужена ББ је ангажовала лекара неуропсихијатра, и остале лекаре који су долазили кући и пратили ГГ здравствено стање. Када је ГГ схватила да то све плаћа тужена, а како је била поносна жена, рекла је, након што је консултовала адвоката, да жели да закључи уговор о доживотном издржавању са својом унуком, за који је претходно чула од својих пријатељица. У време када је уговор закључен, тужена ВВ је имала 9 година и није могла да финансијски издржава баку, али је била уз њу, оне су све заједнички радиле, читале књиге, правиле колаче, играле домине, док је трошкове сносила тужена ББ.

Наведено чињенично стање утврђено је из исказа тужене ББ, који је овај суд прихватио, оцењујући га као истинит и животно прихватљив, налазећи да у ситуацији када је ГГ, која је тада имала 82 године, изгубила супруга, оба сина, са унуком (тужиоцем) изгубила контакт, и када је једино преостала унука ВВ са својом мајком, које су са њом живеле и бринуле се преко ангажованих лекара за њено здравље, оправдана је била њена жеља да се одужи снаји и унуци за бригу и пажњу које су јој пружале, а да их истовремено обавезе да то чине и у будућности. Таква побуда је по оцени овог суда, у складу са сврхом уговора о доживотном издржавању, па према томе и допуштена. Оваква оцена другачија је од оцене првостепеног суда, донете на основу истих утврђених чињеница о помоћи коју су тужене пружале ГГ, из њихових исказа.

Надаље, из исказа тужених и сведока ЂЂ, утврђено је да је тужена ВВ, због губитка оца и бриге за бакино здравље, имала психичке проблеме, па су на препоруку терапеута одлучиле да у шестом разреду 1991. године, оде на школовање у Холандију код неких пријатеља, што је бака подржала, где је једно време и тужена ББ била са њом, а затим је 1992. године наставила школовање у Лондону, где живи и данас, осим што је 2000. године, годину дана живела у ... Проводила је распуст у ... и на мору, са баком ГГ, а у међувремену је свакодневно разговарала телефоном са баком. За време школовања у Холандији имала је стипендију, а обављала је и додатне послове, чувала је децу, прекуцавала траке и зарађени новац је слала баки. Тужена ББ је до 1999. године живела са ГГ у заједничком домаћинству, након чега је са супругом живела у стану у близини, у ... улици. ГГ је имала пензију свог покојног супруга који је био грађевински инжењер. Тужена ББ је финансијски помагала ГГ, тако што је подмиривала потребне трошкове за лекаре, и то приватне кардиологе, као и трошкове приватних операција које је имала и то катаракте и тумора на лицу. Заједно са својим тадашњим пријатељем, а потом супругом ЂЂ, чинили су све да испуне ГГ развијену потребу за социјалним и културним животом, тако што су са њом проводили доста времена, водили је у оперу, позориште, у “Мадеру” на ручак, иако је ... имала и тешке психичке фазе, из којих су је

избавили захваљујући медицинској нези коју су јој обезбедили. Такође, тужене су ГГ водиле на путовања, била је са њима у Пешти, била је седам пута у Лондону, у Холандији. ГГ је живела до 2008. године. Са друге стране, тужиоца, који је рођен 1976. године, је покојна ГГ последњи пут видела 1986. године, а од тада је није ни видео нити се са њом икада чуо.

Спорним уговором овереним пред Трећим општинским судом у Београду, Р 165/89 дана 21.12.1989. године, је најпре констатовано да прималац издржавања ГГ и давалац издржавања ВВ живе у истом породичном домаћинству са ББ, снахом примаоца, а мајком даваоца, па се давалац обавезује да доживотно издржава своју баку, да се о њој редовно, а посебно у болести стара, у случају њене смрти достојно сахрани и споменик јој подигне, а заузврат добија непокретну имовину - стан у кући у месту ..., СО ..., те покретну имовину и новац који се буде затекао иза смрти на име примљеног издржавања. Чланом 3 је уговорено да све обавезе из уговора до пунолетства и запослења даваоца преузима у целости ББ. Анексом уговора овереним пред Трећим општинским судом у Београду Р 846/92 дана 28.9.1992. године, је измењен члан 2, тако што се додаје и четворособан стан, површине 136 м2 у ..., ... на IV спрату, стан број 9 на кп... КО ..., уписан у ЗКУЛ ... Оставински поступак иза покојне ГГ, у ком је као наследник учествовала само ВВ, обустављен је решењем Првог основног суда у Београду О 9332/10 од 25.05.2010. године, правоснажном истог дана, због непостојања имовине.

Супротно изнетој оцени изведених доказа првостепеног суда, апелациони суд оцењује да је изнетим чињеницама утврђено да је тужена ВВ, као давалац издржавања, лично и преко своје мајке тужене ББ, и уз помоћ њеног пријатеља а потом супруга саслушаног сведока ЂЂ, издржавала примаоца издржавања пок. ГГ. Издржавање као појам није дефинисано законом важећим у време закључења уговора, па тако дозвољава шире тумачење овог појма. Уобичајено је да се издржавањем сматра помоћ у подмиривању основних животних потреба примаоца издржавања – набавка и припремање хране, набавка лекова и осталих потрепштина, финансијска помоћ у плаћању рачуна, одвођење код лекара и слично.

Међутим, из утврђеног чињеничног стања према оцени овог суда, произлази да је помоћ коју су тужене пружале превазилазила обезбеђење ових базичних потреба. То се огледа кроз чињенице да су примаоцу издржавања обезбедили лекарске прегледе код куће, укључујући и прегледе неуропсихијатра, да су је водили на путовања по Европи и то у позној старости, путовала је у Холандију, Пешту, 7 пута у Лондон, јер је уговор трајао између ГГ 82. и 101. године живота, да су је у Београду водили на културна дешавања – позориште, оперу, изводили на ручкове како би била међу светом, да су и након одсељења тужене ББ редовно биле у контакту а ГГ била гост код ње на недељном ручку. Наведено је финансијски и личном бригом, пажњом и ангажовањем, чинила тужена ББ, испуњавајући обавезу издржавања тужене ВВ своје кћерке, која је живела у иностранству, и то на начин како су се уговором изричито споразумеле – да ће до ВВ пунолетства њене обавезе извршавати мајка ББ. Такво изричито уговарање да ће обавезе лица које је малолетно у време закључења уговора, испунити одређено треће лице, није супротно ни чл. 64 Породичног закона којим се регулише питање пословне способности детета у случајевима у којима дете може самостално предузимати правне послове, нити иједној другој законској одредби, што је уосталом правилно нашао и

првостепени суд. Тиме што је обавеза даваоца издржавања установљена и дефинисана као обавеза која ће се извршавати преко њеног законског заступника – мајке, испуњен је и посебан услов уговора о доживотном издржавању да је за закључење уговора потребан посебан однос блискости и поверења између уговорних страна, што је самим тим потврђено да су странке имале и очекивале закључењем уговора.

Тужена ВВ је као давалац издржавања, иако је у најранијим годинама отишла на школовање у иностранство, како би покушала да се избори са психичким последицама губитка оца, одржала контакт са баком као примаоцем издржавања, и то свакодневни контакт телефоном, проводила је са њом распусте у Београду и на мору, помагала финансијски слањем новца тако што је зарађивала још као малолетна, а која помоћ у девизама је деведесетих година прошлог века била значајна, што је општепознато, као што је општепознато да се у то време није могло живети од пензије без обзира колико висока била пензија, те је логично да је пок. ГГ тих година била нужна финансијска помоћ, коју су јој тужене пружале. Ово посебно с обзиром на оцењено да су тужене обезбеђивале и ГГ потребе које су превазилазиле базичне потребе. Овакво утврђење, да су тужене издржавале пок. Евгенију, на тај начин што су о њој бринуле, финансијски помагале, ангажовале и плаћале приватне лекаре, водиле на путовања и задовољавале њене културне и социјалне потребе, утврђено је прихватањем исказа тужених које су тако описивале своју помоћ. Те чињенице тужени ни са најмањом вероватноћом није довео у сумњу, евентуалним тврдњама да то нису чиниле па да је ГГ остављена без помоћи у позним годинама, нити да је то чинио неко други, или да јој лекарска помоћ није била ни потребна у тим годинама, при чему је тешко замислити да је све описано могла сама себи да обезбеди. То што су испуњење уговорне обавезе издржавања извршавале заједно, уз сагласност примаоца, а што је искључиво тужена ВВ заузврат стицалац предметних непокретности, уговоре не чини ништавим јер тако нешто није противно ниједној одредби материјалног права.

Поред наведеног, сама чињеница да су спорни уговори закључени у ГГ 82. и 85. години, да су трајали укупно 19 односно 16 година, те да описане радње извршења уговорне обавезе издржавања према оцени овог другостепеног суда, исказују дубоку емотивну везаност уговорница, кроз истинску пажњу и бригу за психофизичку и емоционалну добробит примаоца издржавања, то све говори о томе да су ГГ очекивања приликом закључења уговора испуњена.

Из наведених разлога, другостепени суд је оценио да су спорни уговори закључени како би ГГ, у позним годинама, обезбедила себи помоћ за старост, од малолетне унуке са којом је била изузетно повезана, која јој једина остала од крвних сродника пошто је са унуком АА – тужиоцем изгубила контакт, и њеном мајком, која је била вољна да у ћеркино име преузме извршење уговорне обавезе (и много више). За све време трајања уговора а то је 19 година, до 101. године живота примаоца издржавања, те обавезе су уредно извршаване те како ГГ никад није тражила раскид нити имала примедбе у погледу испуњења обавезе издржавања, што је закључено јер тужилац супротно није тврдио ни доказао, то се може закључити да је сврха уговора у потпуности испуњена. Због тога овај другостепени суд сматра да није било недопуштене побуде приликом закључења уговора.

Такође, нема ни других разлога ништавости уговора, јер је уговор закључен у

законом прописаној форми - овере пред судијом, између пословно способних странака односно преко законског заступника, уговор има допуштен основ и предмет. То што је последица закључења уговора о доживотном издржавању ускраћивање наследних права законским наследницима, не може се сматрати злоупотребом права јер је тако прописано чл. 117 став 1 ЗОН, да је предмет уговора отуђење ствари, чија је предаја даваоцу издржавања одложена до смрти примаоца издржавања, а то значи да ствари које су предмет уговора о доживотном издржавању не улазе у састав заоставштине. Другим речима, уговором о доживотном издржавању увек су законски наследници ускраћени за права на очекиваној заоставштини. Ту треба рећи и да би такво очекивање било супротно закону, јер не постоји ничија законска обавеза да своју имовину остави у наслеђе, већ напротив, овлашћење располагања својом имовином је једно од својинских овлашћења, из чега следи закључак да је у конкретном случају законито располагање које је учинила пок. ГГ закључењем спорних уговора.

Правилно је првостепени суд закључио да постоји морална и законска обавеза унука да издржавају своју баку. То међутим, не може да води закључку да је то што је тужена ВВ издржавала баку, било испуњење такве њене обавезе, а да је тужени, који је у време закључења уговора 1998. године имао 13 година, али у време смрти своје баке 32 године, у томе био оправдано спречен. Такве објективне околности, да је само тужена ВВ остала уз баку, са својом мајком, према оцени овог суда управо потврђују сврху и оправданост побуде спорних уговора.

Другостепени суд не прихвата правно становиште првостепеног суда да је ништава уговорна одредба којом су поред непокретности, као предмет уговора наведене и покретне ствари које се буду затекле после смрти. Наиме, чл. 117 став 2 ЗОН, прописано је се под непокретним стварима подразумевају и оне покретне ствари које служе за употребу и искоришћавање покретних ствари, а то је и покућство. Стога исте нису морале бити изричито побројане, нити би тако налагао интерес правне сигурности, како неосновано заузима став првостепени суд.

Из наведених разлога, применом чл. 394 тачка 1 ЗПП, апелациони суд је одлучио као у првом ставу изреке.

При доношењу одлуке, ценио је и остале изведене доказе и наводе странака током целог поступка које посебно не образлаже, јер нису могли да утичу на другачију одлуку о тужбеном захтеву. Ово укључујући и чињенице које се односе на разлоге лоших односа између странака, те околности оставинског поступка.

Преиначењем одлуке о главној ствари, другостепени суд одлучује о трошковима целог поступка, применом чл. 165 став 2 ЗПП. Тако, сходно чл. 153, 154 и 163 ЗПП, обавезао је тужиоца да туженима које су успеле у спору, накнади трошкове, и то за првостепени поступак: за састав одговора на тужбу 37.500,00 динара, за заступање на 4 одржана рочишта (15.10.2020; 25.03.2021; 05.10.2021; 24.02.2022.) по 39.000,00 динара; за другостепени поступак: за састав жалбе 112.500,00 динара и 60.750,00 динара за заступање на рочишту 23.04.2024. године, наведено све увећано за 50% за заступање две странке укупно чини 550.125,00 динара. Затим, за судску таксу за жалбу и одлуку по жалби по 97.500,00 динара, па збирно трошкови износе 745.125,00 динара. Трошкови су обрачунати у оквиру опредељеног трошковника, применом Тарифе о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката и то за првостепени поступак по тарифи важећој у

време закључења главне расправе пред првостепеним судом, а за другостепени поступак по тарифи важећој у време закључења главне расправе пред другостепеним судом, те Таксене тарифе Закона о судским таксама, важећим у време закључења првостепене расправе.

**Председник већа-судија
Иван Негић,с.р.**

За тачност отправака
Управитељ писарнице
Јасмина Ђокић